

16/5214-49

Fylkesmannen i Vestfold

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 - Dep

0032 Oslo

Vår saksbehandler / telefon:
Helena Glede
33 37 24 22

Deres referanse:

Vår referanse:
2016/4007
Arkivnr: 630

Vår dato:
12.09.2016

Høringssvar - endringer i opplæringsloven - oppstart av grunnskoleopplæring og mulighet for dispensasjon

Det vises til Kunnskapsdepartementets høringsnotat datert 23.06.2016, om forslag til endringer i opplæringsloven- oppstart av grunnskoleopplæring og mulighet for dispensasjon

I høringsnotatet foreslås:

- å endre tidspunktet for når retten til grunnskoleopplæring skal oppfylles for barn som kommer til Norge
- å gi mulighet til å innvilge dispensasjon fra reglene i opplæringsloven i ekstraordinære situasjoner for skoleeiere som skal tilby opplæring til barn som søker opphold i Norge.

Fylkesmannen i Vestfold har valgt å uttale seg.

Endring av tidspunkt for når retten til grunnskoleopplæring skal oppfylles for barn som kommer til Norge.

Opplæringsloven § 2-1 om rett og plikt til opplæring, slår fast at alle barn i alder fra seks til 16 år, har rett til opplæring når det er sannsynlig at de skal være i Norge i mer enn tre måneder. Retten til opplæring kan derfor i praksis oppstå allerede dagen etter ankomst til Norge.

Barn som kommer til Norge, har rett til grunnskoleopplæring etter de samme reglene som gjelder for alle andre barn i Norge. Barn og ungdom uten oppholdstillatelse i Norge, har de samme rettighetene etter opplæringsloven som andre elever, og skal i utgangspunktet få opplæringen i ordinær skole.

Departementet foreslår en ny bestemmelse som gir kommunen en utvidet frist til å oppfylle grunnskoleretten for nye barn som kommer til Norge. Forslaget innebærer at kommunens plikt til å gi et skoletilbud fra første dag etter ankomst bortfaller. Det foreslås i stedet at kommunen så raskt som mulig, men senest innen en måned oppfyller retten til grunnskole for nyankomne barn. Departementets forslag medfører at innholdet i kommunens plikt til å gi grunnskoleopplæring for nyankomne barn, er annerledes enn for alle andre barn i Norge.

Vi legger særlig vekt på at retten til grunnskoleopplæring er en grunnleggende rettighet forankret i grunnloven, barnekonvensjonen og opplæringsloven. Denne rettigheten har alle barn i Norge, også nyankomne barn. I følge opplæringsloven oppstår retten fra første dag, dersom det er sannsynlig at barnet skal være lengre i Norge enn 3 måneder. Lovforslaget innebærer ikke en endring i skoleretten for de nyankomne barna, men åpner for en forskjell med hensyn til når retten skal oppstå. Spørsmålet er om det er rimelig at kommunene får en utvidet frist til å gi grunnskoleopplæring når det gjelder nyankomne barn.

Opplæring og grunnskole for barn og unge er verdier som vektlegges høyt i Norge, og når det gjelder nyankomne barn er det uttalt at det er viktig at disse barna raskt får et opplæringstilbud. Vi har erfaring, fra et stort mottakssenter i en av våre kommuner, at effekten av at barn og unge raskt kommer i gang med dagtilbud i form av skole er positivt på flere måter. I en ellers krevende venteperiode, vil deltakelse i skole gi barna et godt utgangspunkt i forhold til videre skolegang, etablering og integrering i Norge. En tilleggseffekt er at barnas familie og foresatte vil tidlig bli kjent med, og delaktig i, det norske samfunn og skolevesen, noe som etter vår vurdering kan gi en positiv effekt ved integrering.

Fylkesmannen ser samtidig at det i enkelte spesielle situasjoner kan være utfordrende for kommunene å oppfylle plikten til å gi et godt skoletilbud for nyankomne barn. Ekstraordinære situasjoner kan være krevende for kommunene, men vi er usikre på om det er nødvendig at loven må endres av den grunn. Vi har forståelse for at et fullstendig skoletilbud i praksis ikke er på plass fra første dag, men vi mener at plikten gir uttrykk for en ambisjon og forventning. Kommunen bør ha en plan/beredskap for å kunne etablere et opplæringstilbud fra første dag. Fylkesmannen i Vestfold ønsker å uttrykke en forventning om at denne gruppen barn ikke bør få et mindreverdig eller mangelfullt tilbud, som en følge av en utfordrende situasjon for kommunene. Vi vurderer at kommunenes utfordringer kan avhjelpes på annen måte enn å redusere rettighetene til denne gruppen barn.

Dispensasjonsordning for ekstraordinære situasjoner

Departementet foreslår en ny § 2-17 i opplæringsloven dispensasjon fra reglene i opplæringsloven dersom det er nødvendig i en ekstraordinær situasjon, for barn som søker opphold i Norge.

Forslaget er begrunnet i at kommunene i ekstraordinære situasjoner kan gis mulighet til å organisere fullverdig tilbud, uten at kommunen trenger å bryte loven i mellomtiden. Forslaget innebærer at barn i asylmottak som ikke har fått avgjort asylsøknaden, kan få et mindreverdig tilbud for en tidfestet periode.

Når det gjelder kommunens adgang til å få dispensasjon fra alle reglene i opplæringsloven, vurderer Fylkesmannen i Vestfold departementets forslag som for vid og for lite konkret. Rettighetene og pliktene i opplæringsloven har grunnlag i viktige verdi- og samfunnsdebatter gjennom flere år, i tillegg til at konvensjoner og internasjonale forpliktelser er gitt forankring i lov. Etter vår vurdering bør en dispensasjonsadgang fra opplæringsloven være avgrenset til å gjelde helt konkrete lover. Fylkesmannen i Vestfold støtter ikke departementets forslag til § 2-17 slik det fremkommer i høringen

Høringsforslaget viser til at adgangen bare skal anvendes når det er en ekstraordinær situasjon. Svært høy tilstrømming av mange asylsøkende barn, kan være en ekstraordinær situasjon, dersom kommunen ikke er rustet til å gi opplæring til et slikt omfang barn. Hva som er en ekstraordinær situasjon må vurderes konkret på bakgrunn av omfang av barn og den enkelte kommunes

situasjon. Det vil derfor være vanskelig å lovfeste hva som til enhver tid skal være en ekstraordinær situasjon. Likevel er vi av den oppfatning at også i ekstraordinære situasjoner skal kommunene ha ambisjoner om å oppfylle pliktene etter loven. Kommunen bør ha en beredskapsplan som sikrer oppfyllelse av lovpålagte plikter i en ekstraordinær situasjon. Hensynet til barnets beste og oppfyllelse av retten til skole og utdanning for alle barn bør Norge på et prinsipielt grunnlag holde høyt.

Fylkesmannen i Vestfold støtter ikke forslaget om at kommunene kan gis dispensasjon «frå krava i lova her». Lovforslaget innebærer at det i utgangspunktet kan gis dispensasjon fra et hvert krav i opplæringsloven, det være seg retten til opplæring innen en gitt frist, retten til et godt psykososialt miljø, fysisk miljø, spesialundervisning for å nevne noen rettigheter. Vi vurderer at dersom det skal gis adgang til å få dispensasjon fra krav i opplæringsloven, må det av hensyn til barnas rettsikkerhet klart og konkret defineres hvilke krav.

Med hilsen

Fylkesmann i Vestfold
Per Arne Olsen

Kari Evensen
Utdanningsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.